

Order Lenina

(ros. Орден Ленина)

Statut orderu.

Order Lenina został ustanowiony dekretem Prezydium Rady Najwyższej ZSRR z dnia 6 kwietnia 1930 roku. Tym dekretem zatwierdzono również statut oraz opis orderu. W późniejszym okresie statut uzupełniono dekretemi z dnia 27.09.1934 r, 19.06.1943 r oraz 16.12.1947 r. W dniu 28 marca 1980 roku Radą Najwyższą ZSRR został zatwierdzony ostateczny statut orderu w nowej redakcji.

Order Lenina jest najwyższą nagrodą ZSRR za wybitne zasługi w ruchu rewolucyjnym, pracy, obronie państwa, rozwoju przyjaźni i współpracy pomiędzy narodami, wzmocnieniu pokoju, oraz inne osiągnięcia dla radzieckiego państwa i społeczeństwa.

Orderem Lenina byli nagradzani:

- obywatele ZSRR;**
- przedsiębiorstwa, zjednoczenia społeczne, organizacje, jednostki wojskowe, okręty wojenne, republiki radzieckie, obwody terytorialne, rejony i miasta;**
- obywatele, przedsiębiorstwa, organizacje społeczne oraz jednostki terytorialne innych państw.**

Order Lenina zawsze wręczano osobom, odznaczonym honorowym tytułem Bohater Związku Radzieckiego, Bohater Pracy Socjalistycznej, jak również miastom z tytułem „Miasto-Bohater”.

Order Lenina nosi się na lewej stronie klatki piersiowej, pod innymi orderami i medalami.

Ogólny opis orderu.

Odznaka orderu została wykonana w formie medalionu z portretem Władimira Lenina w środku na szarym tle. Środek odznaczenia jest otoczony ciągłą czerwoną linią, za którą znajdują się złote kłosa pszenicy. Po lewej stronie wieńca umieszczono emaliowaną na czerwono gwiazdę, z dołu – sierp i młot. W prawej i górnej części odznaczenia znajduje się czerwony sztandar z napisem złotymi literami „ЛЕНИН”.

Całość odznaczenia wykonana ze złota (28,604±1,1 g), natomiast nakładana płaskorzeźba Lenina – z platyny (2,75 g). Ogólna waga orderu wynosi 33,6±1,75 g. Wysokość orderu – 40,5 mm, szerokość – 38 mm, średnica środkowego medalionu – 25 mm. Order za pomocą zawieszki został połączony z pięciokątną blaszką (kołodką), pokrytą czerwono-żółtą wstążką o szerokości 24 mm.

Historia orderu.

Order Lenina – najwyższy rangą radziecki order, który powstał jeszcze przed II Wojną Światową i wielokrotnie ulegał zmianom widoku. W stworzeniu odznaczenia brali aktywny udział malarz I. Dubasow (później został również nagrodzony orderem Lenina) oraz rzeźbiarz I. Szadr. Za wzór płaskorzeźby na orderze została wybrana fotografia Lenina, wykonana w 1921 roku podczas III Kongresu Kominternu. Order Lenina nr 1 decyzją Centralnego Komitetu Wykonawczego ZSRR z dnia 23 maja 1930 roku otrzymała gazeta „Komsomolska Prawda” z okazji piętej rocznicy założenia gazety.

Dekretem CKW ZSRR z dnia 23 listopada 1930 roku orderem Lenina został nagrodzony Borys Rojzenman „za wyjątkowe zasługi podczas wykonania szczególnie ważnych zadań państwowych przy oczyszczaniu kierownictwa placówek zagranicznych ZSRR”. Można tylko się domyślać, jaką działalność przeprowadzał tow. Rojzenman...

Wśród pierwszych nagrodzonych orderem Lenina można wymienić wielu znanych dowódców wojskowych (Blucher, Budionny, Woroszyłow, Tuchaczewski i inni), oraz bohaterów pierwszych pięciolatek, czyli pięcioletnich planów rozwoju gospodarki narodowej (górnik A. Stachanow, motorniczy P. Kriwonos, pracownicy wsi M. Demczenko, Mamlakat Nachangowa i inni).

W dniu 16 kwietnia 1934 roku został ustanowiony tytuł Bohatera Związku Radzieckiego, do którego nadawano order Lenina. W 1939 roku w celu wyróżnienia tego zaszczytnego tytułu został wprowadzony medal „Złota Gwiazda Bohatera Związku Radzieckiego”, ale order Lenina nadal był nadawany automatycznie do tego tytułu.

Dekretem CKW ZSRR z dnia 10 września 1934 roku orderem Lenina byli nagrodzeni pierwsi obcokrajowcy – obywatele USA, mechanicy lotnictwa Clyde Armistet i Leary Williams – za uczestnictwo w ratowaniu członków załogi statku „Czeluskin” podczas nieudanej wyprawy arktycznej.

Po walkach przy jeziorze Chasan zostało wyróżnionych orderem Lenina 95 osób (25.10.1938). Łącznie przed rozpoczęciem Wielkiej Wojny Ojczyźnianej orderem Lenina nagrodzono około 6500 osób (łącznie z Bohaterami Związku Radzieckiego i Bohaterami Pracy socjalistycznej).

22 czerwca 1941 roku rozpoczęła się ofensywa faszystowskich Niemiec na ZSRR. Pierwszymi, którzy dołączyli do krwawych walk, były jednostki straży granicznej. Politrak Babenko oraz lejtnant Gusew z 98go zjednoczenia straży granicznej za swoje bohaterskie czyny otrzymali order Lenina.

8 lipca 1941 roku zostało odznaczonych 12 pierwszych pilotów wojskowych. Np. lejtnant Żukow podczas walki w powietrzu 29.06.1941 r. po wyczerpaniu wszystkich naboju staranował bombowiec przeciwnika, po czym potrafił wrócić na lotnisko (odznaczenie nr 7176). Lub młodszy lejtnant Charitonow, który w niebie nad Leningradem również staranował niemiecki samolot i wylądował na własnym lotnisku (odznaka nr 7184). Co ciekawe, ww. lejtnant Charitonow został nagrodzony orderem Lenina (nr. 7759) po raz drugi w dniu 3 grudnia 1941 roku za inne heroiczne walki powietrzne.

Podczas wojny ilość odznaczonych orderem Lenina szybko rosła. Natomiast byli również rekordziści. Np., Michaił Chruniczew, będąc zastępcą Komisarza Ludowego przemysłu lotniczego, został nagrodzony orderem Lenina (nr 7315). W dniu 24 listopada 1942 roku Chruniczew otrzymał drugi order Lenina, a 5 sierpnia 1944 r. – trzeci. Po zakończeniu wojny Michaił Chruniczew w dniu 16 września 1945 roku razem z gwiazdą „Sierp i Młot” Bohatera Pracy socjalistycznej otrzymuje order Lenina po raz czwarty.

Łącznie podczas Wielkiej wojny Ojczyźnianej około 41 tysiąca osób (w tym 36 tys. wojskowych) zostało odznaczonych orderem Lenina, oraz 207 jednostek wojskowych mogło dumnie przymocować to odznaczenie do swoich sztandarów.

W okresie od 4 czerwca 1944 roku do 14 września 1957 roku order Lenina był wręczany oficerom za wysługę lat (25 lat nienaganej służby w wojsku). Również z początkiem lat 50-ch takie odznaczenie mogli otrzymać pracownicy cywilni za wieloletnią i owocną pracę. Taki stan rzeczy doprowadził do tego, że w ciągu ostatnich czterdziestu lat istnienia ZSRR orderem Lenina było nagrodzono ponad 360 tysięcy osób.

Order Lenina otrzymali praktycznie wszyscy radzieccy funkcjonariusze państwowi najwyższego szczebla. Wielu zagranicznych działaczy ruchu komunistycznego zostało odznaczonych, między innymi: Georgi Dymitrow (Bułgaria), Gustav Husak (Czechosłowacja), Janos Kadar (Węgry), Dolores Ibarruri (Hiszpania), Ho Chi Minh (Wietnam), Walter Ulbricht (NRD), Fidel Castro (Kuba) i inni

W 1967 roku orderem Lenina zostało odznaczono 11 obywateli polskich: K. Bardyszewski, S. Konieczniak, G. Konopko, P. Kupidłowski, A. Krzyżanowski, B. Lenczewski, J. Martyniuk, Cz. Maciejewski, J. Mizerkiewicz, B. Obiedziński, W. Próchniak.

Orderem Lenina odznaczono również dużą grupę generałów Ludowego Wojska Polskiego, m.in. Wojciech Jaruzelski, Grzegorz Korczyński, Tadeusz Tuczapski, oraz Adam Czaplewski. Wśród nagrodzonych były także osoby cywilne: Zofia Dzierżyńska – żona Feliksa Dzierżyńskiego, a także polski aktor, wielokrotnie wcielający się w rolę Lenina w teatrze i na ekranie, Ignacy Machowski.

Wielu oficerów ZSRR najwyższej rangi zostało odznaczonych orderem Lenina wielokrotnie. Ośmiokrotnie byli nagradzani marszałkowie ZSRR I. Bagramian, L. Breżniew, S. Budionny, A. Wasilewski, W. Sokołowski, generał P. Bатов, akademicy A. Tupolew i S. Iljuszin. Dziesięć orderów Lenina upiększało klatkę piersiową ministra przemysłu średniego ZSRR E. Sławskiego, pierwszego sekretarza partii komunistycznej Tadżykistanu D. Rasułowa, oraz przewodniczącego Rady Ministrów ZSRR N. Tichonowa. Marszałek ZSRR D. Ustinow został odznaczony 11 razy. Natomiast absolutnym rekordzistą był wówczas minister handlu zagranicznego ZSRR N. Patoliczew, który był nagradzany orderem Lenina 12 razy!

Orderem Lenina zostały nagrodzone wszystkie republiki radzieckie, przy czym niektóre – wielokrotnie. Po trzy odznaczenia miały Azerbejdżańska SRR, Ormiańska SRR, Kazachska SRR i Uzbecka SRR. Po dwa ordery Lenina posiadają Moskwa, Leningrad i Kijów. Obwód Moskiewski został odznaczony trzykrotnie.

Ponad 380 przedsiębiorstw przemysłu, oraz 180 przedsiębiorstw i organizacji rolnictwa otrzymało order Lenina, niektórzy – wielokrotnie. Np., Moskiewski zakład produkcji ciężarówek im. Lichaczewa „ЗИЛ” został odznaczony trzykrotnie.

Jako ostatni w historii ZSRR został nagrodzony orderem Lenina J. Muł, ówczesny dyrektor cegielni w obwodzie Nowosybirskim (dekret Prezydenta ZSRR z dnia 21 grudnia 1991 roku).

Łącznie wg. stanu z dnia 1 stycznia 1995 roku order Lenina wręczono 431417 razy.

Szczegółowe opisy oraz rodzaje orderu.

Typ 1. „Traktor”.

Pierwszy typ orderu Lenina został ustanowiony 23 maja 1930 roku. Odznaka orderu wykonana w całości ze srebra próby 925 w formie okrągłego medalionu z płaskorzeźbią Lenina w środku i industrialnym pejzażem w tle. Pod medalionem został umieszczony wizerunek traktora z kierowcą. Dookoła medalionu jest przylutowana złota otoczka z rowkiem wypełnionym rubinowo-czerwoną emalią. Całe odznaczenie zostało obramione kłosami pszenicy, na które w górnej części jest nałożony połączony sierp i młot a w dolnej – napis „СССР”. Litery w tym napisie są wykonane ze złota, pokryte czerwoną emalią i stanowią osobne elementy odznaczenia, przylutowane do całości. Wysokość odznaki wynosi 38 mm, szerokość – 37,5 mm.

Całość orderu Lenina typu 1 została wykonana z dwóch osobnych części (awers i rewers), które były dokładnie połączone pomiędzy sobą metodą lutowania. W środku odznaka jest pusta. W centralnej części rewersu został umieszczony wykonany z brązu dwustopniowy kołnierz z gwintowaną brązową śrubą w środku. Numer odznaczenia został wybity na 12h wg wskazówek zegara, nad gwintowaną śrubą. Wysokość cyfr w numerze – 1,5 mm. Kolejny napis wypukłymi literami „ГОЗНАК” został umieszczony pod gwintowaną śrubą, na 6h, w prostokątnym wgłębieniu. Srebrna nakrętka ma średnicę 32 mm.

Wyprodukowano około 700 egzemplarzy orderu Lenina typu 1. Minimalny znany numer – 15, maksymalny – 690.

W zależności od drobnych szczegółów sztampla (widok kłosów pszenicy) odznaczenie typu 1 można podzielić na dwa rodzaje.

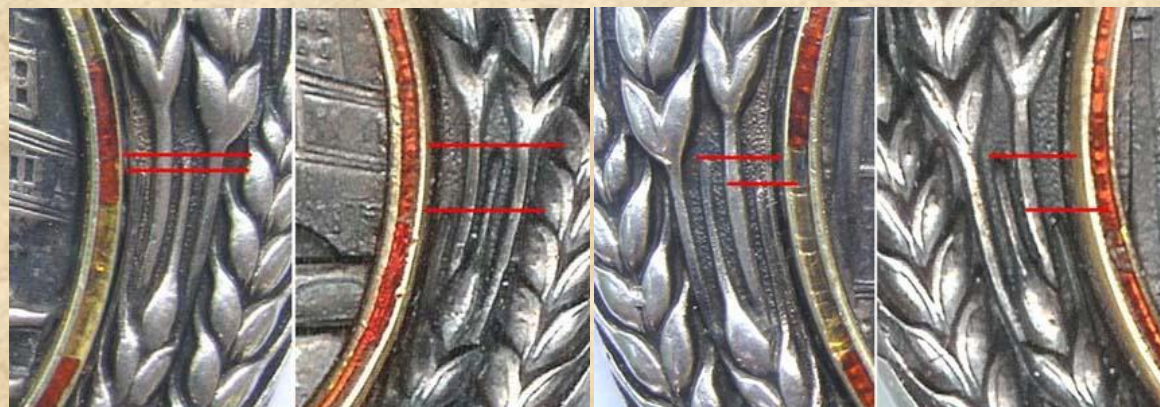
Rodzaj 1. Maksymalny znany numer – 305.

Rodzaj 2. Minimalny znany numer – 516.

Różnica pomiędzy rodzajami orderów przedstawiona poniżej.

Większość orderów Lenina typu 1 została zamieniona przez właścicieli na orderzy Lenina późniejszego typu, wykonane ze złota, z zachowaniem numeru odznaczenia.

Typ 2. Jednoczęściowe odznaczenie.

Ponieważ na orderze Lenina typu 1 zabrakło podstawowych symboli władzy komunistycznej (czerwonej gwiazdy i czerwonego sztandaru), zdecydowano zmienić wygląd odznaczenia. Nowy statut orderu Lenina został zatwierdzony przez CKW ZSRR w dniu 27 września 1934 roku. Odznaczenie zaczęto produkować ze złota próby 650. Z awersu orderu zniknęły traktor i napis „СССР”. Na nowym typie odznaczenia pojawiła się czerwona gwiazda i czerwony sztandar z napisem „ЛЕНИН”. Sierp i młot z górnej części orderu został przemieszczony do dolnej części. Sztandar, gwiazda, sierp i młot pokryte rubinowo-czerwoną emalią. Kłosa pszenicy od tej pory miały naturalny złoty odcień. Wymiary orderu: wysokość – 38,5 mm, szerokość – 38 mm. Order Lenina typu 2 był jednoczęściowy, mocowany za pomocą gwintowanej śruby i srebrnej nakrętki, umieszczony na wykonany z brązu dwustopniowy kołnierz z gwintowaną brązową śrubą w środku. Numer odznaczenia został wybity pod gwintowaną śrubą. Wysokość cyfr w numerze – 1,75 mm. Poniżej znajduje się nieco zaokrąglony napis wypukłymi literami „МОНДВОР” .

W zależności od niektórych szczegółów rewersu odznaczenie typu 2 można podzielić na dwa rodzaje.

Rodzaj 1. U podstawy gwintowanej śruby znajduje się płaski krążek. Średnica nakrętki wynosi 28 mm. Minimalny znany numer – 711, maksymalny – 900.

Rodzaj 2. U podstawy gwintowanej śruby znajduje się dwustopniowy kołnierz. Nakrętka w tym rodzaju ma 33 mm. Minimalny znany numer – 955, maksymalny – 2676.

Typ 3. Odznaczenie z nakładaną platynową płaskorzeźbą.

Ten typ orderu był wręczany od 11.06.1936 r. do 19.06.1943 r. i różnił się tym, że płaskorzeźba Lenina stanowiła osobną część, była wykonana z platyny (2,4-2,75 g) i przymocowywana do odznaki orderu za pomocą trzech nitów. Powierzchnia medalionu była pokryta szaro-niebieską emalią. Natomiast główna zmiana dotyczyła próby złota, którą podniesiono do liczby 950. Wymiary orderu: wysokość – 38-39 mm, szerokość – 38 mm. Na rewersie są widoczne trzy nity: na 12h, 5h i 7h. Powyżej nitów, nad gwintowaną śrubą znajduje się wybity stemplem numer orderu (wysokość cyfr - 1,75mm). Poniżej dwóch dolnych nitów znajduje się zaokrąglony napis „МОИ ДВОР”.

Wariant 1. Ordery tego wariantu były produkowane w Mennicy Leningradzkiej. W dolnej części rewersu napis „МОНДВОР”. Można wyznaczyć dwa rodzaje odznaczenia.

Rodzaj 1. U podstawy gwintowanej śruby znajduje się dwustopniowy kołnierz. Minimalny znany numer – 2834, maksymalny – 3609.

Rodzaj 2. U podstawy gwintowanej śruby znajduje się jednostopniowy kołnierz. Minimalny znany numer – 2567, maksymalny – 8456.

Wariant 2. Na rewersie odznaczenia wybitý napis „МОНЕТНЫЙ ДВОР”. U podstawy gwintowanej śruby znajduje się jednostopniowy kołnierz. Minimalny znany numer – 6372, maksymalny – 13378.

Na wczesnych orderach wariantu 2 w okolicy kołnierza czasami znajdują się dodatkowe cyfry, przyczyna powstania których do końca nie jest znana.

Typ 4. Odznaka orderu okrągłego kształtu zawieszona na kołodce.

Dekretem z dnia 19 czerwca 1943 roku został zatwierdzony regulamin noszenia orderów w postaci gwiazdy - po prawej stronie klatki piersiowej, a orderów i medali okrągłych, zawieszonych na kołodkach – po lewej stronie. Jednocześnie z powodu bardzo dużej ilości nadawanych odznaczeń zdecydowano wprowadzić noszenie zamiast orderów i medali odpowiednich baretek. Zmiany dotyczyły wówczas orderu Lenina, który w górnej części odznaki zaczął być mocowany za pomocą zawieszki do pięciokątnej metalowej blaszki (kołodki), owiniętej wstążką. Gwintowana śruba oczywiście zniknęła z rewersu. Wysokość orderu z „uszkiem” – 43 mm, szerokość – 38 mm. Trzy nity na rewersie umieszczono podobnie do odznaczenia typu 3 – na 12h, 7h i 5h. Napis „МОНЕТНЫЙ ДВОР” oraz numer odznaczenia znajdują się również podobnie do odznaczenia trzeciego typu.

Ten typ orderu Lenina był nadawany w okresie od 19 czerwca 1943 do lat 50-ch. Możemy podzielić go na warianty i rodzaje.

Wariant 1. W centrum rewersu znajduje się okrągłe wgłębienie po gwintowanej śrubie o średnicy 6 mm. W zależności od sposobu naniesienia numeru seryjnego możemy wyróżnić dwa rodzaje odznaczenia.

Rodzaj 1. Numer wybity fabrycznie. Minimalny znany numer – 13808, maksymalny – 191115.

Rodzaj 2. Numer naniesiono ręcznie.

Wariant 2. Na rewersie odznaczenia brak okrągłego wgłębienia. Takie odznaczenia można spotkać z numerami 21-27 tys. oraz 66-68 tys. W zależności od sposobu naniesienia numeru seryjnego możemy wyznaczyć dwa rodzaje.

Rodzaj 1. Numer wybity fabrycznie.

Rodzaj 2. Numer seryjny naniesiony ręcznie.

W okresie przejściowym można odnotować wiele egzemplarzy orderu Lenina przerobionych fabrycznie z typu 3 na typ 4. Modyfikacja polegała na usunięciu gwintowanej śruby, trójkątnym wycięciu wgłębienia w górnej części odznaki oraz przylutowaniu w to miejsce zawieszki z „uszkim”. Takie odznaczenia kolekcjonerzy nazywają „ogon jaskółki”.

Typ 5. Odznaka orderu owalnego kształtu zawieszona na kołodce.

Ten typ orderu Lenina wręczano w okresie od lat 50-ch do momentu rozpadu ZSRR w 1991 roku. Odznaczenie przypomina owal z powodu nieco większego rozmiaru pionowego. Na rewersie widoczne okrągłe wgłębienie o średnicy około 20 mm. Trzy nity mocujące płaskorzeźbę Lenina umieszczono w miejscach typowych – na 12h, 7h i 5h.

Wariant 1. Trzywersowy napis „ЛЕНИНГРАДСКИЙ МОНЕТНЫЙ ДВОР” wybity wypukłymi literami. Słowo „ЛЕНИНГРАДСКИЙ” jest łukowate, następnie poziome słowa „МОНЕТНЫЙ” i „ДВОР” wybite jedno pod drugim. W zależności od sposobu naniesienia oraz lokalizacji numeru seryjnego można wyróżnić kilka rodzajów odznaczenia.

Rodzaj 1. Numer jest wybity fabrycznie. W rodzaju 1a numer znajduje się pod dwoma dolnymi nitami, w rodzaju 1b – nad dolnymi nitami.

Dla rodzaju 1a minimalny znany numer – 191605, maksymalny – 299464.

Dla rodzaju 1b minimalny znany numer – 299660, maksymalny – 372139.

Na orderach rodzaju 1 odbyła się zmiana stempla z płaskorzeźbą Lenina. Na wszystkich wczesnych egzemplarzach Lenin wygląda na „złego”, bródka wodza zaostrowana. Na późniejszych egzemplarzach odznaczenia Lenin wygląda na „dobrego”, bródka zaokrąglona. Maksymalny znany numer „złego” Lenina – 368040, minimalny znany numer „dobrego” Lenina – 368906.

Rodzaj 2. Numer odznaczenia został naniesiony ręcznie. W zależności od lokalizacji numeru order można podzielić na rodzaj 2a (numer poniżej dolnych nitów) i 2b (numer powyżej dolnych nitów).

Rodzaj 3. Numer odznaczenia znajduje się pomiędzy słowem „ДВОР” a dwoma dolnymi nitami, został naniesiony wiertłem. Można podzielić na rodzaj 3a (pod cyframi znajduje się cienka pozioma linia) i 3b (brak linii).

Dla rodzaju 3a minimalny znany numer – 372358, maksymalny – 401579.

Dla rodzaju 3b minimalny znany numer – 372359, maksymalny – 385202.

Wariant 2. Dwuwersowy napis „МОНЕТНЫЙ ДВОР” został wybity wypukłymi literami, znajduje się pod górnym nitem. Numer odznaczenia naniesiono wiertłem.

Rodzaj 1. Numer odznaczenia znajduje się pomiędzy słowem „ДВОР” a dwoma dolnymi nitami. Pod numerem znajduje się cienka pozioma linia. Minimalny znany numer – 382246, maksymalny – 460051.

Rodzaj 2. Numer seryjny umieszczono w dolnej części odznaki, pod okrągłym wgłębieniem. Minimalny znany numer – 391120, maksymalny – 462205.

Po zgubieniu orderu Lenina nowego odznaczenia nie wydawano. Tylko w wyjątkowych sytuacjach (utrata podczas walk wojennych, klęsk żywiołowych itp.), kiedy nie było możliwości zachowania nagrody, wydawano duplikaty orderu Lenina.

Na rynku kolekcjonerskim bardzo często można spotkać podróbki orderu Lenina. Jakość ww. podróbek bardzo się różni, często wskazana konsultacja doświadczonego specjalisty (www.czasybohaterow.pl) w celu określenia autentyczności odznaczenia. Poniżej kilka przykładów kopii orderu Lenina.

